

Utlandsrösterna fick betydelse

Svenska Dagbladet den 29 september 2022

Vore vi alla strikt rationella skulle vi inte rösta i allmänna val. Så lyder budskapet från de klassiska nationalekonomiska och statsvetenskapliga teorierna. Anledningen ligger i en kostnadskalkyl. Alla som röstar behöver göra någon form av ansträngning: hitta röstkortet hemma och ta sig till en vallokal, till exempel. Eller göra i ordning material för brevröstning, köpa frimärke och skicka iväg. Små kostnader kan tyckas, men större än noll.

Och vinsten med att rösta då? Enligt teorierna röstar vi (om vi gör det, vilket vi alltså inte borde) för att vi bryr oss om vem som vinner. Problemet är att sannolikheten för att just den egna rösten blir utslagsgivande är försvinnande liten. Framförallt är den så liten att även om kostnaden för att rösta också är försumbar, så överväger kostnadssidan. Och således borde ingen rationell person rösta.

Den typen av teoretisk övning är intressant, men världsfrånvärd. För som vi vet röstar väldigt många. I Sverige var valdeltagandet i år strax över 84 procent – en låg siffra med historiska mått mätt, men väldigt hög jämfört med den teoretiska förutsägelsen på noll.

Och på vinstsidan med att rösta – det vi, som röstande medborgare, får ut av att rösta – finns naturligtvis mycket mer än bara en sannolikhetskalkyl. För några finns där en känsla av att göra sin plikt. För andra är valdagen, och att rösta, ett sätt att fira vår demokrati och det faktum att vi, till skillnad från många andra, kan göra vår röst hörd på detta sätt. Räknas sådana vinster in på plussidan, vilket de naturligtvis bör, är det inte konstigt att vi är så många som röstar.

Med detta sagt ska det här med att den egna rösten kan spela en viktig, eller till och med avgörande roll, inte helt ignoreras. Organisationen "Svenskar i Världen" presenterade i september en kartläggning som visar att närmare 700 000 svenskar bor utomlands. Majoriteten av dessa finns i Europa, men USA är det enskilda land där flest svenskar bor. I minst 177 av världens länder bor det svenskar.

Valdeltagande bland utlandssvenskar är lägre än bland dem som bor i Sverige – kanske delvis på grund av att det är lite krångligare att rösta som utlandssvensk, så att kostnaden för att rösta går upp. I slutänden brukar färre än hälften rösta.

Måhända blir det fler i nästa val? För den här gången verkar utlandsrösterna ha gjort en explicit skillnad. Under onsdagen efter valet var vi många som frenetiskt uppdaterade val.se för att se om min och andra utlandssvenskarnas röster skulle påverka slutresultatet. Och det blev faktiskt ett mandat som bytte sida, som en konsekvens av våra röster. Det gjorde ingen skillnad för vilket block som blev störst (en sådan effekt hade dock utlandssvenskarnas röster i valet 1979!), men i en politisk verklighet med minimala marginaler är varje mandat viktigt. Och nog ökade det min (redan höga!) motivation för att rösta även i nästa val.

Johanna Möllerström